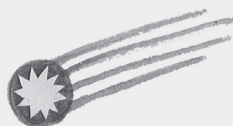

Prejemnica zlate knjižne nagrade
Nautilus 2017

Prejemnica zlate knjižne nagrade
Readers' Favorite 2018

Finalistka v izboru za knjižno nagrado
Whistler Independent Book Award 2018

»So ljudje, ki nas povabijo v izkušnjo, ki nam za vselej spremeni življenjski nazor. Kajti prepotovali so daljne globine, temeljito preiskali in prečesali ozemlja, ki bi se jim večina raje izognila, in se na koncu vrnili, da nam ponižno razgalijo svojo dušo. Ena takšnih posameznikov je Toko-pa, ta knjiga pa je jasen izraz njene duše. Skoznjo nam podaja roko in nas vabi, naj se skupaj z njo na potovanje odpravimo še mi. Če ste pripravljeni, jo le primite za roko in se pripravite na rast.«

**Clare Dubois, mednarodna govornica
in ustanoviteljica gibanja TreeSisters**

»Izvrstno izoblikovano popotovanje, ki raziskuje globoka hrepenenja duše, skrivnostna delovanja sanj, grenko-sladko modrost osirotelega jaza in izgubo predniških linij, ki bi jih sicer še najraje prezrli. Toko-pa Turner poetično in praktično obenem, s čistim sočutjem in z globoko integriteto nagovori srčiko bistvenega pomena pripadanja sebi, svojim ljudem, skupnostim in Zemlji sami. *Pripadanje* je knjiga, po kateri sem hrepenela vse življenje.«

Lucy H. Pearce, avtorica knjige *Burning Woman*

»Knjiga *Pripadanje* je polna poglobljenih vpogledov, ki so vzcveteli iz Toko-pajinih močnih življenjskih izkušenj in njenega žilavega, sočutnega duha. Osrednje sporočilo, kot sem ga sama razumela, uči, da mora prav vsak od nas, ki si želi biti resnično izviren, izkusiti neko vrsto drugačnosti ali izgnanstva iz družbe in kreniti na pot iniciacije. Menim, da je to sporočilo dandanes še kako treba slišati, saj v družbi vlada močan kulturni poudarek na bojevanju proti drugačnosti, namesto da bi dopustili, da nas razlike povedejo v popolno sožitje z edinstvenim lastnim jazom. Knjiga je polna dah jemajočega sočutja in obenem prizemljeno zanesljiva sopotnica.«

Michelle Tocher, mitologinja in avtorica knjige
How to Ride a Dragon

»*Pripadanje* priporočam iz vsega srca! Ni samo polna brezčasne modrosti in veličastnih uvidov, ampak bi jo lahko označila za najlepšo knjigo, kar sem jih kdaj prebrala. Toko-pajin glas je glas lepote in nuje v današnjem izgubljenem svetu. Avtorica je zame utelešeni genij, ki ima neposreden stik z dušo sveta in zna za nameček dušno modrost celo prevesti v besede, ki bralca navdajo s toplo domačnostjo.«

Seraphina Capranos, zeliščarka in homeopatinja

»Toko-pa piše na prekrasno domiselni način. Njena ljubezen, inteligenca in bistre zamisli sijajo s prav vsake strani v knjigi.«

Angela Gygi, raziskovalka zgodb za Paramount,
HBO in Netflix

»Toko-pa nas z osupljivo jasnostjo in sočutjem vodi skozi utelešenje človečnosti, ki je globoko ukoreninjena v naši pripadnosti in čaščenju velikega plesa življenja, katerega del smo mi vsi. S prefinjenim čutom za besedno čaranje porodi inkarnacijo globoke modrosti naših duš.«

**Chameli Ardagh, ustanoviteljica inštituta
Awakening Women**

»Knjiga *Pripadanje* je resnično neobičajna. Je veliko več kot zgolj knjiga; je izkušnja. Ob prebiranju Toko-pajinih besed se na lepem zavem, da me pripoved nekam nosi – nikakor ne daleč, temveč naravnost v srčiko moje biti. *Pripadanje* je zrcalo našemu resničnemu obrazu, ki razodeva izgane niti naše lastne biti, da jih lahko nežno vpletemo nazaj v obsežnejšo tkanino, ki združuje nas vse. To je knjiga, ki nas v današnjih časih oskrbi s prepotrebnimi hranili in bo v prihodnjih desetletjih postala klasično čtivo.«

Bethany Webster, avtorica knjige *Notranja mati*

Zahvale

Rada bi se zahvalila Terri Kempton, svoji prijateljici in urednici, ker me je spremljala na slehernem koraku te poti ter kot prava babica mojstrsko pripomogla k rojstvu te knjige; Angeli Gygi, ki je prebrala rokopis in mi podala temeljite in dragocene povratne informacije; Caoimhe Merrick za izdatne strani navdušenega pisanja; Michelle Tocher, ki me je spodbujala, naj postavim svojo zgodbo v ospredje; Molly Costello, ki v enem samem umetniškem delu povzame vse, kar si želim povedati; svoji pokojni mentorici Annie Jacobsen, ki je kljub mojemu odporu vztrajala, da sem pisateljica; in še posebej mojemu ljubemu možu Craigu Patersonu, ki mi z neomajno prisotnostjo, modro refleksijo in velikodušnim izkazovanjem varne nežnosti vsak dan kaže, kako se tke pripadanje. Nena zadnje se zahvaljujem tudi otoku Salt Spring, ker me gosti v svoji mistični krošnji in napaja moje besede.

Vsebina

- 1 Nekaj večjega | 15
- 2 Izvor odtujenosti | 25
- 3 Mati smrti | 41
- 4 Lažna pripadnost | 59
- 5 Notranja združitev | 73
- 6 Inicijacija z izgonom | 89
- 7 Simbolično življenje | 109
- 8 Pot po ustvarjalni divjini | 121
- 9 Temni gostje | 141
- 10 Bolečina kot sveta zaveznica | 173
- 11 Sveto hrepenenje | 187
- 12 Veščine pripadanja | 209
- 13 Lastnoročno ustvarjanje življenja | 217
- 14 Zdržati užitek | 237

15 Vabeča prisotnost	255
16 Izviri zgodb in poti pesmi	273
17 Skrb za vso vas	291
18 Vzajemnost z naravo	317
19 Zaključek	329
Končne opombe	337
O avtorici	345

Za upornike in neprilagojence, za črne ovce in vse tiste, ki ne spadate nikamor. Za begunce, sirote, grešne kozle in čudake. Za izkoreninjene, zapuščene, izločene in nevidne.

Naj vedno bolj izrazito spoznavate,
da resnično veste, kar veste.

Naj opustite zavezništvo z dvomljenjem o sebi,
s pohlevnostjo in z omahovanjem.

Naj ste pripravljeni, da drugim ne boste všeč,
in ste v procesu neizmerno ljubljeni.

Naj postanete neprodorni za vse napačne
projekcije drugih in naj svoje nestrinjanje
izrazite natančno in milostno.

Naj uvidite z izjemno jasnostjo narave,
ki teče skozi vas, da vaš glas ni le nujen,
temveč obupno potreben, saj nas bo
s pesmijo povedel iz te zmešnjave.

Naj vas vselej, ko sebe in svoje darove ponujate
svetu, navdaja občutek prizemljenosti,
podprtosti, prepletenosti in pomirjenosti.

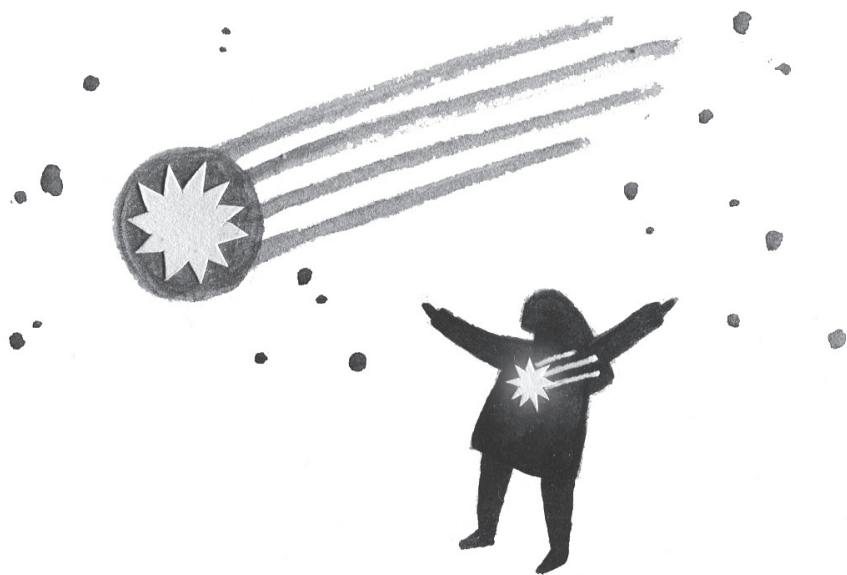
Naj zatrdno veste, da niste sami, tudi ko stojite
brez slehernega ob sebi.

Z ljubeznijo,

Toko-pa

Prvo poglavje

Nekaj večjega

S padate na ta svet. Nekaj večjega vas je privedlo v ta trenutek in na mesto, kjer trenutno stojite. Veže vas gonilna sila dolge linije preživelih pred vami. Vaša zgodba je spletena iz njihovih dobrih smrti, ki so jim sledila nova življenja, in iz vseh izrazov ljubezni, iz katerih so vzklila. Delujete v skladu z divjim zmagoslavjem narave. Vaše življenje je bilo stesano skozi pogoje slehernega letnega časa in z nevidno sveto danostjo.

Pa vendar morebiti zaznavate, tako kot preštevilni med nami, bolečino življenja, ki mu je bil odvzet občutek pripadnosti.

Osirotimo lahko na mnogo načinov. Najneposrednejši je, če starš ni sposoben skrbeti za nas ali če nas zanemarijo tisti, ki bi morali razumeti naše darove. Osirotimo lahko zaradi sistema, ki zahteva našo zvestobo in nas oropa edinstvenosti. Ali zaradi zgodovine, ki nas je zaradi nestrpnosti in vojn naredila begunca.

Osirotimo pa tudi zaradi kulture, ki s poveličevanjem določenih vrednot zavrača druge in nas sili v ločevanje od vseh nezelenih delov nas samih. Takšna osirotelost je nemara najhujša od vseh, saj gre za zapustitev, v kateri smo sosterilci mi sami.

Tako smo torej prisiljeni začeti iz tega ubornega nič in se podamo na pot, ne da bi ob tem sploh pripoznali vse, od česar smo se izgubili. Prisiljeni smo začeti v odsotnosti – v hrepenenju po tistem, kar verjetno ne bo nikdar potešeno – ter ji slediti daleč v osrčje izgnanstva, da bi odkrili, kaj, če sploh kaj, je mogoče ustvariti iz nič. Da bi za osirotelo življenje lahko skrbeli kot za najdenčka.

Četudi je pripadanje tako zelo pomembno, se o njem redko govori na glas. Enako kot za bridkost, smrt in neprimernost smo prepričani, da je čutenje nepripadnosti sramotno in bi ga

morali skrivati pred pogledi. Velika ironija je, da sodobna kultura trpi za epidemijo odtujenosti, pa vendar se številni med nami čutimo povsem osamljene v svojem nepripadanju, kot bi bili vsi ostali del tistega, v kar ostali zgolj zremo od zunaj. Molčanje o naši lastni izkušnji odtujenosti je v veliki meri ravno tisto, kar ohranja stanje takšno, kot je.

Živimo v razdrobljenih časih, ko je vsepovsod po svetu čuti vzpon rasizma, seksizma, ksenofobije in drugih sistemskih oblik 'drugačnosti'. Še nikoli prej nismo izkusili tako usodnih in uničujočih migracij človeštva prek državnih meja kot dandanes. Posledični izzivi naseljevanja in integracije so obsežni in kompleksni celo za mnoge prihodnje generacije. Smo na ključnem križišču, kjer nas razdeljujejo izkrivljene meje politik, družbenih razredov, spolov in ras. Pripadnost je tako v povsem nemi obliki postala osrednja tema pogovorov v današnjih časih.

Hrepenenje po pripadanju, ki je bilo nedvomno eno od najvplivnejših motivatorjev v mojem življenju, me je oblikovalo na načine, ki se jih po večini nisem zavedala, dokler me ni naposled zgrabilo za lase in me zvelklo v globine svojih grozljivih razsežnosti. Ta knjiga je potopis iniciacije, ki je trajala vrsto let, in prehajanja skozi navidezno neskončen prehod, za kar sem se v obeh primerih morala odpovedati nečemu zelo ljubemu. Teh besed torej ne pišem kot strokovnjakinja za pripadnost, temveč kot sirota, ki je morala odkriti, da bo treba izgubiti še marsikaj, preden se bo končno lahko našla.

Obstajajo številne vrste pripadnosti. Prva, ki mi pride na misel, je občutek pripadanja skupnosti ali geografski lokaciji. V mnogih med nami se hrepenenje po pripadanju začne znotraj naše lastne družine. Potem poznamo hrepenenje, ki ga občutimo v želji po intimni pripadnosti drugi osebi v svetem zavetju odnosa, pa tudi koprnenje po občutenju namena ali poslanstva. Obstaja tudi duhovno hrepenenje po pripadanju določeni obliki običajev ali tradicij ter hrepenenje po poznavanju

in izvajanju predniških znanj. In nenazadnje je tu še razbolelo koprnenje po tem, da bi pripadali svojemu lastnemu telesu, četudi neznanskega vpliva te želje morda niti ne zaznamo.

Poznamo tudi bolj prefinjene oblike pripadanja, na primer tisto, ki jo moramo sčasoma ustvariti s svojo lastno pripovedjo in z darovi, ki so se izoblikovali skoznjo. In če vzamemo v ozir še širši vidik, obstaja pripadanje sami zemlji, ki jo sleherni med nami občutimo v srcu (ali pa ne). Čisto na koncu je vélika pripadnost, ki je nemara še najbolj nejasna in najvztrajnejša od vseh – hrepenenje po pripadanju 'nečemu večjemu', kar osmišlja naše življenje.

Živi most

V severovzhodni Indiji so visoko v gorah zvezne države Megalaja poletni monsuni tako siloviti, da reke, ki tečejo skozi doline, narastejo v tako divje in nepredvidljive, da jih ni mogoče prečkati. Pred stoletji so se domačini domislili umetelne rešitve. Obrežje so zasadili z gumovci in njihove dolge korenine usmerjali čez reko, dokler se niso oprijele sosednjega brega.

S počasnim postopkom povezovanja in prepletanja korenin so vaščani ustvarili vzdržljive žive mostove, ki so zmogli kljubovati poletnim deževjem. Ker pa je to delo, ki ga nihče ne more dokončati za časa svojega življenja, se je moralo znanje povezovanja in oskrbovanja korenin prenašati na mlajše generacije, ki so dejavnost ohranjale živo in prispevale k dandanes vznemirljivemu omrežju živih koreninskih mostov ob megalajskih dolinah.¹

Če živi most uporabimo za prisposodobu dela, ki utrjuje pripadnost, si lahko sebe predstavljamo popolnoma zapuščene na enem bregu nevarne reke, kjer hrepenimo po stiku z nečim večjim, do česar ne moremo dostopati. Ne glede na to, ali gre pri hrepenenju po pripadanju za potrebo po tem, da bi našli svoj

kraj, svoje ljudi ali pa pomenljiv odnos, je ta sila zelo močan tihi motivator v ozadju mnogih stremljenj.

V vseh letih dela s sanjami sem se prepričala, da je hrepenenje po pripadanju zares v samem osrčju tistega, po čemer poizvedujejo ljudje. Gre za željo, da drugi pripoznajo naše darove, da nas sprejmejo v ljubezni in povezanosti ter da čutimo, kako imamo v skupnosti povsem svoj namen in smo zato pomembni zanjo. Gre pa tudi za hrepenenje po odpiranju svetih razsežnosti življenja, po občutku, da služimo nečemu plemenitemu ter živimo, prežeti s čarobnostjo in čudenjem.

Kljub vsemu je odtujenost, temna sestra pripadnosti, tako prevladujoča, da jo lahko označimo že za epidemijo. Nikoli poprej še nismo bili tako tehnološko povezani drug z drugim, pa vendar nismo bili še nikdar tako zelo osamljeni in ločeni. Pripadamo generacijam, ki niso prejele dediščine znanja, ki bi nas lahko povedlo nazaj k povezanosti. Še huje pa je, da se zaradi svoje lastne izgube spomina pogosto niti ne zavedamo, kaj nam manjka.

Medosebne stike vse bolj nadomeščajo stroji. Najsi gre za digitalno komunikacijo, za robote, ki strežejo kupcem, ali za stroje v maloprodaji, ki so nadomestili ljudi, smo vse bolj ujetniki mehanske dobe. V družbi, ki jo oblikujejo korporativni interesi, smo zmanjšani na potrošnike, na nevredne zobnike v istem stroju, ki smo mu tako zelo hvaležni. Ta večja, nemalokrat skrita entiteta predstavlja precejšen del tistega, kar prispeva k našim občutkom razčlovečenosti in nas navdaja z zavedanjem, da smo potrošni. Stroja ne ljubimo in tudi on ne ljubi nas.

In tako se trudimo nadaljevati in prispevati svoj košček v mehanski koreografiji vseh stvari, obenem pa nas ves čas preveva mučen občutek nesmiselnosti. Podzavestno čutimo, da obstaja nekaj večjega, čemur želimo pripadati. In četudi ne znamo ubesediti, kaj naj bi to bilo, se nam zdi, da vsi ostali že pripadajo temu večjemu, mi pa nanje zremo od zunaj.

Boleče kopravimo, da bi nekdo vendarle opazil, da manjkamo v krogu pripadanja. Ta bol nas zastruplja od znotraj in se širi navzven. Naj se še tako trudimo biti ves čas zaposleni, skrito osamljenost pod površjem le redkokdaj ublažimo. S prvim vdihom tišine se v nas naseli naraščajoča odtujenost, ki s svojo neznansko obsežnostjo grozi, da nas bo pogoltnila. Ne glede na to, koliko stvari si naberemo in koliko dosežemo, nas znotraj še vedno prebada bolečina nepripadanja.

Tako torej živimo življenje, kot bi bilo neki projekt, ki ga je treba izboljšati, ter vedno znova poskušamo postati uporabni, občudovani, neobčutljivi ali iznajdljivi. Poskušamo znebiti se vsakršne nerodnosti, ki nam nemara preprečuje, da bi končno nekam spadali. Ko pa to 'delo na sebi' začne kratiti našo notranjo divjost, začnejo trpeti naše sanje in naš stik s svetim. S tem ko zavoljo nezavednega hrepenenja po pripadanju obrzdamo še poslednji notranji vir, se vse manj počutimo zares doma.

Od tod izhajamo: natančno iz tega surovega razkola svoje izgubljenosti, iz globoke bolečine, iz katere se trudimo najti svoje mesto v skupnosti. Še preden se sploh vprašamo, kako se ozdraviti odtujenosti, se moramo potopiti v samo rano in se ji predati v vajeništvo. Stopiti moramo v vprašanje, kaj nam manjka. Za kaj smo bili prikrajšani? Šele ko se spustimo v sveto hrepenenje, lahko vsaj za hip uzremo veličino, v katero nam je namenjeno zrasti.

Prek sanj nazaj domov

Človeška bitja imamo naravno težnjo po čaščenju 'nečesa večjega', kar nas povezuje, pa vendar v moderni dobi živimo v nekakšni duhovni slepi ulici, v kateri naši darovi služijo le nam samim. Za razliko od mnogih šamanskih kultur, ki se ukvarjajo s tolmačenjem sanj, z obredi in zahvalnostjo, smo Zahodnjaki pozabili, da je za avtohtona ljudstva najpoglaviteje

zavedanje, da svet takšen, kot je, dolguje svoje življenje nevidnemu. Sleherni ulov, žetev, smrt in rojstvo častijo kot poseben dogodek ter mu s tem dajo posebno vrednost, obenem pa slavijo tudi tisto, česar ni moč videti, ter nevidnemu darujejo hrano, s katero potem nevidno hrani nas. Menim, da je odtujenost, ki jo čutimo, posledica zanemarjanja te vzajemnosti.

Čeprav ima vsaka kultura svojo mitologijo, gre pri animističnem dojemanju sveta za védenje, da duh prebiva v vsem. Ne zgolj v ljudeh, temveč tudi v štirinožcih, stoječih velikanih, oddaljenih pernatih krilatih, močnih in molčečih pečinah, zaspanih gorskih sanjačih in v vselej zgovornih rečnih bitjih. Včasih lahko duha za trenutek zalotimo celo v krivini keramične skodelice.

Medtem ko animistične kulture živijo vzajemno s tistim, kar pisec in majevski šaman Martín Prechtel poimenuje 'sveto v naravi', smo mi postali kultura, zagledana le v dobesedno in racionalno. S tem ko smo se ločili od mitov in simbolnega življenja, se je pomen osebnih zgodb izgubil znotraj večje kolektivne gonilne sile. Zaradi ločenosti nam vse bolj peša tudi sposobnost domišljanja, čudenja in predstavljanja si poti naprej.

Pa vendar v vsakem od nas obstaja čisto zaseben prehod do stika s skrivnostnim, vzpostavljamo pa ga prek sanjanja. Delo s sanjami je dober način, kako znova splesti intimen odnos s tistim, kar so sufiji imenovali Ljubljeni: z božansko povezavo, s svetim v naravi, od koder izvirajo vsa bitja. S tem ko se zopet spomnimo svetega, se sveto spomni nas. Tako kot med dvema rečnima bregovoma poteka živi most, je za nas pogovor praksa, ki krepi medsebojno pripadnost. V tej knjigi bom delila sanje, ki so se porajale meni in drugim, ki so mi prijazno dali dovoljenje za objavo, in ki čudovito orišejo različne prehode na poti k pripadnosti.

Sama dojemam sanjanje kot stanje, v katerem se narava povsem naravno pretaka skozi nas. Tako kot drevo rodi sadeže

in se cvetlica izrazi skozi cvetenje, so sanje izraz naše plodnosti. Ustvarjanje simbolov in zgodb je biološka potreba. Brez sanj ne bi preživali. In čeprav je mogoče shajati, ne da bi se spomnili sanj, je življenje, ki ga vodijo in oblikujejo sanje, tisto, ki sledi prirojenemu vedenju Zemlje same. S tem ko se učimo slediti nagonom svoje notranje divjine ter spoštovati to, s čimer se ta strinja ali pa tudi ne, razvijamo svojo sposobnost za rahločutnost. Zaradi rahločutnosti postajamo prepustnejši in večjezični, zato zmoremo vstopati v pogovore v najrazličnejših jezikih po svetu.

Rahločutnost je privilegij in odgovornost spominjanja. Oscar Wilde je zapisal, da je »sanjač tisti, ki zmore svojo pot najti le ob mesečini, njegova kazen pa je, da vidi zoro pred ostalim svetom.« Ko doumemo simetrijo med zunanjo pokrajino in notranjo divjino, ne moremo storiti drugega kot žalovati zaradi vseh primerov, ko so posegali v našo lastno naravo, ko so jo podcenjevali, blatili ter zlomili v poslušnost, v mnogo primerih pa celo izbrisali iz spomina. Začenjamo prepoznavati vse primere, ko smo samovoljno sodelovali v počasni apokalipsi, tako navznoter kot navzven. Le iz takšnega stanja izgube in hrepenenja pa se lahko začnemo spominjati poti nazaj domov.

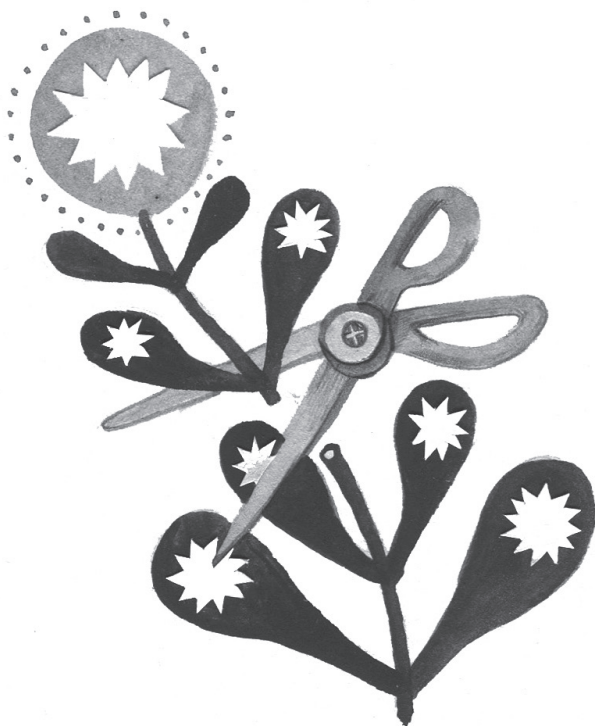
S knjigo sem poskusila povzdigniti tisto, kar pojmujem kot širšo opredelitev dela s sanjami, in sicer ustvarjanje prepletajočega živega mostu med vidnim in nevidnim, kar je podvig, ki se ga lahko lotimo le, če smo dovolj potrpežljivi, sposobni žalovanja in pripravljeni prispevati svoje v končni izid, četudi sploh ne bomo živeli tako dolgo, da bi videli koristi. Takšna je praksa pripadanja.

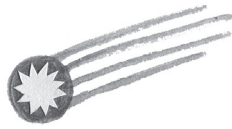
S tem pisanjem bi rada vsem pogumnim popotnikom prihranila nekaj zmede na začetku poti. Predstavila bom različna obličja pripadanja, kakor so bila predstavljena meni, in opisala zavedanje, kako sploh pride do odtujitve. Ogledali si bomo vplive, ki so povzročili, da smo postali oslABLJENA različica sebe,

in začeli ozaveščati, da smo bili na ta način zavedeni v 'lažno pripadnost'. Spoznali bomo arhetip izobčenca, nato pa se spustili v razsežnosti izgnanstva, kar bo sicer boleče, a nujno za prehod v resnično pripadanje. Tam se bomo srečali z drugačnostjo v sebi, ki nam prav tako želi pripadati. Ta véliki podvig rada imenujem Spominjanje. Večina nas je prepričana, da je pripadnost neki mitološki kraj, ki ga bomo nekega dne morebiti našli, če ga bomo le dovolj neutrudno iskali. Kaj pa če pripadnost sploh ni kraj, temveč veččina: skupek sposobnosti, ki smo jih v sodobnem življenju izgubili ali pozabili nanje? Kot v zgodbi o živem mostu so te spretnosti načini, na katere lahko svoje korenine ločenosti vzamemo v svoje roke ter jih začnemo prepletati in oskrbovati, dokler ne obnovimo vezi in se ponovno povežemo s pripadanjem.

Drugo poglavje
Izvor odtujenosti

Na pot iskanja pripadnosti sem se tako kot številni drugi podala zaradi odtujenosti. Spomnim se ponavljajočega se prizora za jedilno mizo, ko me je, kot že ničkolikokrat poprej, nekaj spet tako zelo prizadelo, da sem objokana pobegnila v svojo sobo v zgornjem nadstropju ter si obupno želela, da bi mi mama sledila in me zvabila nazaj v pripadanje. A ni nikoli prišla. Namesto tega sem se vselej odtihotapila na stopnišče pred kuhinjo in skrivoma prisluškovala, kako je družina nadaljevala obed brez mene, medtem ko je meni od lakote krulilo v želodčku.

Čeprav ima vsak od nas v sebi svojo različico *čakanja na stopnišču*, gre pri tem pravzaprav za občutek, da smo zunaj pripadanja. Gre za mučno prepričanje, da nas nihče ne potrebuje. Da se niti življenju samemu ne zdimo več potrebni. Ko nihče ne pride po nas s povabilom, se nam potrdi najhujši strah, ki nas pahne globlje v deželo izgnanstva, nemara celo v hladen objem smrti.

Če se izrazim simbolično, sem mnoga leta življenja preživela na tistem stopnišču čakanja, lačna ljubezni, vsa razbolela od želje po tem, da bi ugotovili, kako me pogrešajo, in hrepeneča po tem, da bi me nekdo priklical nazaj v pripadanje. In ker odhod od mize ni bil dovolj, da bi prisilila družino, naj me vendarle začne pogrešati, so moji odhodi postopoma postajali vse bolj oddaljeni in daljši, dokler niso naposled postali dokončni.

Pri devetih letih sem našla hišo, ki ni bila več primerna za bivanje, zato sem si jo kar prilastila. Med deskami, s katerimi so bila zabita zadnja vrata, je bila manjša odprtina, ki sem jo toliko razširila, da sem lahko vstopila. Naslednje tedne sem nabrala nekaj reči, s katerimi sem uspela nekoliko popestriti mračno

in razpadajoče skrivališče. Našla sem metlo in malce pometla razbitine, od doma sem skrivaj prinesla nekaj prigrizkov, ste ne pa porisala s sličicami. Razmeroma dobro mi je služilo celo neko polomljeno pohištvo in nekaj časa sem se tako igrala, da sem čisto zares odšla.

Ta zgodnji vzgib je bil nemara prvi znak, da se je nekaj v meni želelo odcepiti in se tudi razločiti od izvorne družine. Kljub temu da je bila razpadajoča hiša v resnici nevarna, me je nekaj vleklo, da si v njej ustvarim novi jaz. In povsem svoje življenje. Seveda sem bila premajhna, da bi skrbela zase, zato sem se vsakič, ko je hišo ob mraku zajela črnina, nerada vrnila domov, kjer ni nihče niti opazil, da sem bila odsotna.

Ko ljudje slišijo, da sem odraščala v sufijskem ašramu, jim obrazi kar zažarijo. Lahko si le domišljam, kakšne eksotične predstave si slikajo v mislih tisti, ki so bili vzgojeni konservativneje. Zdi se, kot bi se jim v glavi začele menjati podobe vrtečih se dervišev ter Rumijeve in Gibranove poezije, s tem pa bi me na lepem začeli veliko bolje razumeti. Pravzaprav drži, da je življenje v predani skupnosti, kjer so bile glasba, molitev in poezija vtkane v vsakdan, mojemu mlademu srcu za kratek čas predstavljalo pripadnost. Vendar je bilo tudi tam, tako kot v številnih duhovnih skupnostih, polno temnih senc.

Hiša, ki je štela osemnajst prostorov, polnih prehodnih privržencev, je bila kljub precejšnji velikosti daleč od razkošja. Bila je le stara najemniška stavba v rdečem okraju Montreala, v kateri so znotraj zidov praskali netopirji, tik pred vhodnimi vrati pa so se zbirali prostitutke in preprodajalci drog. Bili smo revni, zato smo morali shajati s skupnimi sredstvi. Spomnim se grenke quebeške zime, ko so nam odklopili elektriko in smo morali spati skupaj ob ognju. Kot otroka me to ni motilo. Vselej se je našel kak posebnež – glasbenik, umetnik, cigan ali intelektualc –, ki me je zabaval, vsako poletje pa smo se preselelili v jogijski ašram v gorovju Laurentian, kamor so prihajali

poučevat gostujoči učitelji, kot je sufijski mojster pir Vilayat Inayat Khan.

Bolj kot vsega drugega se spomnim glasbe. Sufijske pesmi so bile zmes hindujskih, sanskrtskih in arabskih slavospevov Ljubljenemu. To so bile invokacije, ki so odpirale srce in dajale glas našemu hrepenenju, da bi se vrnili med božansko trstičje, iz katerega smo bili kot ljudje iztrgani. Vselej smo molili in ponavljali mantrе *zīkr* ter plesali do ekstatičnih stanj.

Osem let sem bila stara, ko sta mama in očim spočela mojo sestro, zato nas je babica preselila iz komune v predmestni dvojček. Morda je bil kriv zaprt prostor, stres zaradi novega dojenčka v popolni revščini ali pa kar samo predmestje, ki se nam je vsem zdelo kot popolnoma tuja kultura, da sem prvič v življenju začela spoznavati svojo družino. Izkazalo se je, da je bil moj dom poln vzkipljivosti, konfliktov in zanemarjanja.

Očim je bil v sufijski kulturi nekakšen duhovni voditelj, za zaprtimi vrati pa je bil čustveno odrezan in fizično nasilen. Mama, učiteljica joge in zeliščarka, je bila ena od ljudi z nalezljivo ustvarjalnostjo in zanosom, a se je enako hitro, kot se je razpoložensko dvignila, tudi mimogrede spustila. Nagnjena je bila k hudim napadom depresije in besa, ki jih ni skušala ozdraviti in je doma z njimi povzročala pravo opustošenje. V enem samem dnevu ali pičli uri je lahko preklopila iz manične vznesenosti v pobitost in zlobo, zato smo se naučili okoli nje hoditi kot po jajcih. V obdobjih depresije je bila nagnjena k samomorilnosti, kar je krepko podžigalo njeno prepričanje, da je nihče ne ljubi in ne ceni.

Kot osemletni deklici se mi je ob pogledu nanjo paralo srce. Sama sem videla le, kako zelo je bila lepa, in si zadala nalogo, da jo tolažim in mirim ter jo vsakič zvlečem nazaj v zatočišče ljubezni. Toda njeno nebo se je znalo zmračiti kot ob nenadni nevihti, in takrat me je v napadu krutosti popolnoma uničila.

Ko sem začela jokati, je vzpostavila razdaljo in mi govorila, da preveč dramtiziram ali da sem si to nakopala sama.

Moje najzgodnejše sanje so, da me je mama zapustila. Sanjala sem, kako me je ponoči pustila samo v nevarni ulici, ker sem jo nehote prizadela. Ali pa me je prepustila ugrabiteljem, ki so me privezali na tarčo in vame metali puščice pikada. Zdelo se je, kot bi imela dve različici matere: eno, za katero sem se čutila odgovorno, in drugo, ki me je vzela na piko.

Bolj sem se trudila biti ljubljena, bolj sámo sem se počutila sredi naraščajoče teme. Kaj kmalu sem se začela umikati.

Pri enajstih letih so mi glavo skoraj ves čas polnile misli o samomoru. Nisem razumela, da sem ponotranjila zavrnitev, ki sem jo čutila v družini. Samomor je bil skrajna oblika samozavrnitve; bil je način, kako uresničiti moreči vzgib, ki se mi je vse bolj ovijal okoli srca. Med štirinajstim in petnajstim letom sem dokončno pobegnila. Nekaj časa sem beračila za denar, spala na tleh in se spoprijateljila z najslabšimi možnimi ljudmi. Sčasoma me je prijela policija in me odpeljala v prevzgojni dom, kjer sem postala del tistega, čemur smo rekli Sistem.

Sistem je bil organizacija vladnih ustanov, ki so jim ironično pravili 'varstvene ustanove' za sirote. Nekateri smo bili zapuščeni, drugi zlorabljeni ali zanemarjeni, tretji s tako čudaškimi lastnostmi, da z njimi ni bilo mogoče delati. Številne sirote so imele kot jaz zunaj prave starše, a smo bili iz najrazličnejših vzrokov prepuščeni sami sebi, tavajoč po obronkih družbe, izgubljeni na različnih stopnjah fizičnega in duhovnega brezdomstva. Večina otrok je bila na smrt prestrašena in zbegana, povrh vsega pa še brez slehernega smiselnega vodstva, zato se je zatekala k tolпам, nasilju, drogam in samopoškodovanju.

Leta, ki so sledila, so bila najtemnejša v mojem življenju, pa vendar sem nekako razumela, da je bilo življenje v izobčenstvu veliko boljše od tistega, v katerem sem si želela umreti. Tam

sem imela vsaj družbo drugih sirot, s katerimi smo lahko skupaj nepripadali.

Zdravljenje srčne otopelosti v občutenje ljubezni je lahko dosmrtni podvig. Za številne med nami, ki so nam zlomili duha, pa je vendarle treba povedati, da obstaja zdravilo, kako se izviti iz izgnanstva. Takšno zdravilo, ta izgubljeni in spet najdeni zaklad, je nekaj, česar v drugačnih okoliščinah sicer ne bi nikdar spoznali. Če zmoremo docela stati sredi svoje nepripadnosti ter se spoprijateljiti z osamljenostjo in izločenostjo, nam ne more več vladati izogibanje danim občutkom. Povedano z drugimi besedami, tedaj se znajdemo na poti domov.

Izvor odtujenosti

Če se sprašujemo o izvoru svoje odtujenosti, moramo začeti z osebno zgodbo. Čeprav se izkušnje med posamezniki izjemno razlikujejo, je med nami veliko več podobnosti kot razlik. Kot otroci smo po naravi nagnjeni k čudenju, sanjanju in odkrivanju. Dolge ure lahko preživimo v svetu namišljenega, kjer se posvetujemo z naravo ter raziskujemo občutenja in zamisli, popolnoma zaverovani v to, da smo varni in da je nemogoče povsem mogoče.

Otroštvo je tako kot rajski vrt čas sozvočja, obilja in odsotnosti sramu. Na določeni točki pa sleherni med nami, nekateri malce prej kot drugi, začne doživljati postopno ali povsem nenadno odtujenost od prirojenega odnosa s čarobnostjo. Morebiti nam začnejo prigovarjati, naj nehamo živeti v oblakih, da je to *le* naša domišljija ali pa *le* sanje. Od nas zahtevajo, naj se odločimo, kaj želimo postati, ko bomo veliki, pripovedujejo nam, kako naj bi se vedla 'prava dama', pahnejo nas v javno življenje v šoli in nas na premnoge druge načine na vsem lepem začnejo uvajati v svet, ki naj bi po splošnem konsenzu predstavljal resničnost.